

Dominika Malinowska

"Nowe Zjawiska w języku, tekście i komunikacji", IV: "Metafory i amalgamaty pojęciowe", pod red. M. Cichmińskiej, I. Matusiak-Kempy, Olsztyn 2012 : [recenzja]

Prace Językoznawcze 15/3, 84-87

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Postulat opracowania nowej metodyki kształcenia językowego pozwoli, jak stwierdzili ufnie patrzący w przyszłość uczestnicy konferencji, doprowadzić do wyłonienia się nowoczesnej koncepcji nauczania języka ojczystego w polskich szkołach XXI w.

Renata Makarewicz

Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji IV: *Metafory i amalgamaty pojęciowe*. Pod red. M. Cichmińskiej, I. Matusiak-Kempy. Olsztyn 2012.

Ukazał się czwarty tom serii wydawniczej „Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji”. Tom został poświęcony zagadnieniom językoznawstwa kognitywnego, a w szczególności metaforom i amalgamatom pojęciowym.

Stworzona przez Lakoffa i Johnsona, a przedstawiona w opracowaniu *Metaphors We Live By* (1980), teoria metafory konceptualnej oraz zawarta w *The Way We Think: Conceptual Blending And The Mind's Hidden Complexities* teoria amalgamatów pojęciowych Fauconniera i Turnera (2002) stanowią ogromny wkład we współczesne językoznawstwo.

W tomie zamieszczono dwadzieścia dwa artykuły, które mają często charakter interdyscyplinarny. Otwiera go tekst Miłosza Babeckiego dotyczący metaforyki wizualnej w grach internetowych. Autor zauważa, że metafory postrzegane są jako proces nie tylko językowy, ale także kognitywny. W artykule *Metaforyka wizualna w procesach wyrażania opinii społecznej na przykładzie wybranych polskich i zagranicznych gier internetowych* tłumaczy pochodzenie oraz funkcję metafory, która w grach on-line jest narzędziem wyrażania opinii o tematyce społecznej i politycznej.

W podobnym duchu, przenosząc koncepcję metafory na inne działy nauki, napisany jest artykuł Mateusza Mareckiego i Macieja Paprockiego *From Vivaldi to Coca-Cola commercial – conceptual representation of winter in selected musical pieces*. Autorzy dowodzą, że struktury w muzyce są odzwierciedleniem ludzkich procesów kognitywnych. Jako przykład tej teorii prezentują konceptualizacje pojęcia „zima” w sześciu utworach muzycznych i wykazują podobieństwa w ich przedstawianiu.

Artykuł Mateusza Sajny *What do we know about blending and translation? The analysis of selected examples from the computer game Dragon Age 2* doty-

czy amalgamatów tłumaczeniowych, na podstawie danych z gry komputerowej *Dragon Age 2*. Autor przekonuje, jak ważna jest świadomość powstawania amalgamatów tłumaczeniowych, zarówno w tłumaczeniach gier, jak i w procesie translacyjnym w ogóle.

Paweł Nowak, Magdalena Piechota i Mateusz Sarnecki w pracy *Rozrywka w medialnych metaforach konwencjonalnych i oryginalnych* analizują metafory medialne, ich funkcje oraz ewolucję, jaka miała miejsce wraz z rozwojem technologii komunikacyjnych. Badając język polskich mediów, wykazują, iż jest on nie tylko zdominowany przez skonwencjonalizowane, ale też uproszczone metafory, które mają trafić do jak najszerszej widowni.

Monika Kaczor w artykule *Wyrażenia metaforyczne z pojęciami związanymi z etyką społeczną* zajmuje się językiem używanym w polskiej prasie, a dokładniej – wyrażeniami zawierającymi takie pojęcia, jak: „humanitaryzm”, „bieda”, „naród”, „prawda”, „solidarność”, zwraca też uwagę na zjawiska czytelności i akomodacji w tych frazach.

Duża część artykułów zamieszczonych w tomie traktuje o metaforach w specyficznych formach dyskursu oraz w języku pewnych grup społecznych. Joanna Nawacka w *Metafory w rosyjskim żargonie młodzieżowym* pisze o metaforycznej motywacji wyrazów i wyrażeń dotyczących seksualności. Autorka pokazuje metafory, które opierają się na nowych asocjacjach. Tworzone często na potrzeby chwili, zmienne i nietrwałe, dają obraz zmian zachodzących w żargonie młodzieżowym.

Język osób młodych bada też Dominika Malinowska, która skupia się na konceptualizacjach choroby i ciała na podstawie wypowiedzi osób cierpiących na zaburzenia odżywiania. Artykuł *Metafory choroby w społecznościach ProAna i ProMia* poświęca ukazaniu zmian w postrzeganiu świata (wywołanych przez wspomniane zaburzenia psychiczne) i sposobu, w jaki wpływają one na język.

W *War story and love story. Komplementarne metafory w języku piłki nożnej* ciekawy zbiór metafor przedstawia Anna Szemberska, której polem zainteresowania jest język piłki nożnej (metafory takie, jak FUTBOL TO WOJNA czy FUTBOL TO MIŁOŚĆ), a także jego odbicie w języku polityki i biznesu.

W artykule *Immigration of metaphors in press discourse* Przemysław Wilk bada wyrażenia związane z imigracją, jakie pojawiły się na łamach brytyjskiego dziennika „The Guardian”, oraz pokazuje, iż teoria metafor konceptualnych nie jest często wystarczającym narzędziem do analizy takich wyrażeń. Jako alternatywę autor proponuje teorię amalgamatów pojęciowych, która znajduje zastosowanie w szerszym spektrum zjawisk.

Autostopowicz – jedna z metafor płynnej nowoczesności Szymona Żylińskiego to kulturowa analiza wyrażeń metaforycznych związanych z fenomenem autostopu, przeprowadzona na podstawie materiałów, jakie znalazły się w „Gazecie Wyborczej” oraz „Rzeczpospolitej” w latach 1989–2010.

Na pograniczu językoznawstwa i literaturoznawstwa kognitywnego sytuuje się artykuł Piotra Pierzchały *Poetyckość czy absurd? Problem metafory w polskiej piosence pop*, w którym autor zajmuje się badaniem metafor w polskiej muzyce popularnej. Analizując teksty piosenek takich wykonawców, jak Doda i „Ich Troje”, stara się odpowiedzieć na pytania o poetyckość i funkcję metafor zawartych w utworach tego typu.

Kolejne teksty ukazują, jak teorię metafory można wykorzystać w literaturoznawstwie. Przykładem jest artykuł Grzegorza Iglińskiego *Robak niekoniecznie zmetaforyzowany. O jednej z nazw w polskiej prozie po 1989 roku*. Autor przedstawia biologiczną i językową systematyzację nazewnictwa robaków, po czym prezentuje kilkadziesiąt przykładów konceptualizacji wyrazu „robak”.

Inny tekst literaturoznawczy to artykuł *Poetycki świat Wacława Mrozowskiego jako amalgamiczna przestrzeń nocy, snu i śmierci*, który przygotowała Katarzyna Sadowska-Dobrowolska. Autorka zajęła się badaniem języka poetyckiego Wacława Mrozowskiego i, korzystając z teorii amalgamatów pojęciowych, skupiła się na trzech wspomnianych w tytule przestrzeniach mentalnych. W podobnym tonie utrzymany jest artykuł *Ciało i tożsamość a hipertekst – o wzajemnych relacjach interpretowalności* poświęcony twórczości kobiet. Urszula Pawlicka zestawia w nim poststrukturalną i feministyczną metodologię oraz opisuje relacje ciała i tożsamości z hipertekstami wybranych autorów.

Artykuł Halszki Lelęń *Tekst jako sieć. O literackiej metaforyczności w opowiadaniach fantastycznych H.G. Wellsa* ukazuje bogactwo metafor użytych w tworzeniu nowych światów w opowiadaniach tego pioniera fantastyki naukowej. Autorka opisuje warstwy struktur metaforycznych oraz ich funkcje, a także analizuje język Wellsa jako taki.

Sebastian Przybyszewski opisuje natomiast eksperyment, w którym sprawdza, w jaki sposób kontekst wpływa na odczytanie wyrażenia metaforycznych. W eksperymencie opisanym w artykule *„Polskie tsunami”, czyli wpływ kontekstu na interpretację metafory* badaniu poddał trzy grupy studentów, wykazał, iż ten sam tekst można nie tylko wartościować, ale też rozumieć zupełnie odmiennie, w zależności od różnych czynników zewnętrznych.

Kolorowy świat idiomów. Rozumienie idiomów w języku angielskim jako obcym to publikacja, w której Iwona Osmańska-Lipka ukazuje, jak dzięki teorii kognitywnej zmieniło się postrzeganie idiomów, oraz analizuje odbiór i znaczenie wyrażenia zawierającego pochodzące z języka angielskiego nazwy kolorów. Autorka podaje, w jaki sposób rozumiane są one przez obcokrajowców, ukazuje też ich rzeczywiste znaczenie i mechanizmy powstawania.

Krytycznie do pewnych kwestii związanych z językoznawstwem kognitywnym podeszły Agnieszka Libura i Anna Drogosz. Agnieszka Libura przedstawia wątpliwości wobec metafory pojęciowej wysuniętej przez badaczy przekazów multimodalnych. W tekście *Teoria metafory pojęciowej wobec badań nad*

komunikacją multimodalną autorka potwierdza, iż teoria metafory pojęciowej jest niedostatecznym narzędziem w badaniach zarówno nad przekazami multimodalnymi, jak i niewerbalnymi.

Anna Drogosz w artykule *Personifikacja i agentyfikacja jako siatka semantyczna* na podstawie analizy dwóch silnie zmetaforyzowanych publikacji traktujących o ewolucji, *O pochodzeniu gatunków* Karola Darwina oraz *Samolubny gen* Richarda Dawkinsa, uznaje pojęcie personifikacji za zbyt ogólne. Autorka proponuje rozwiązanie problemu poprzez wprowadzenie gradacji pomiędzy personifikacją (nadaniem cech ludzkich) oraz agentyfikacją (nadaniem mocy sprawczej).

Zamieszczone w tomie artykuły Renaty Makarewicz, Anny Gołaś i Magdaleny Osowickiej-Kondratowicz wykraczają poza teorię metafor i amalgamatów pojęciowych. Renata Makarewicz w artykule *Co przyjdzie poloniście ze słuchania czworgiem uszu* bada komunikację między nauczycielem i rodzicami na przykładzie wyrażenia „materiał nieutrwalony”. Anna Gołaś w swoim artykule *Socjolingwistyczne aspekty kultury masowej i konsumeryzmu* opisuje zachowania językowe związane z konsumeryzmem oraz jego wpływem na język, którym się posługujemy. Tekst Magdaleny Osowickiej-Kondratowicz *Zasada sonorności we współczesnej polszczyźnie* dotyczy wymowy spółgłosek sonornych we współczesnym języku polskim.

Najnowszy tom „Nowych zjawisk w języku” prezentuje szerokie spektrum analiz kognitywnych, jak również nowych trendów w badaniach nad językiem.

Dominika Malinowska